

Beter VTH-stelsel nodig voor veilige leefomgeving

Inbreng Interprovinciaal Overleg
Commissiedebat VTH 12 november 2024

Verbetering stelsel voor vergunningverlening, toezicht en handhaving

Het urgentiebesef en de maatschappelijke aandacht voor een gezonde en veilige leefomgeving groeit. Het stelsel voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) speelt hierbij een cruciale rol. Het zorgen voor naleving van regelgeving is gebaat bij een goed en consequent functionerend VTH-stelsel. Hier zijn alle overheden het over eens. Wanneer het VTH-stelsel niet goed werkt, kunnen er ongewenste situaties ontstaan met risico's voor de leefomgeving. Als provincies werken we er hard aan om het VTH-stelsel hiervoor verder te verbeteren. Die brengen we graag bij u onder de aandacht.

We richten onze inbreng op drie punten die we verder onderbouwen:

- Meer duidelijkheid over wat de staatssecretaris ziet als stelselverantwoordelijkheid van het Rijk voor het VTH-stelsel
- Duidelijkheid over extra financiering voor versterking van het VTH-stelsel
- Meer realisme in proces naar robuuste omgevingsdiensten

Duidelijkheid over rol Rijk

Er zijn allerlei partijen actief in het VTH-stelsel. Van provincies en omgevingsdiensten tot het Openbaar Ministerie en de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT). Ook het Rijk en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat hebben hierin een rol. Daarbij hoort ook een concrete definitie van de VTH-stelselverantwoordelijkheid van de staatssecretaris. De Rijksoverheid heeft een belangrijke taak in het faciliteren van alle partijen om de wettelijke VTH-taken goed uit te kunnen voeren. Dat zorgt voor duidelijkheid bij bedrijven, omwonenden en andere belanghebbenden. Het draagt bij aan een veilige en gezonde leefomgeving.

Tot nu toe is het onduidelijk wat de staatssecretaris verstaat onder de stelselverantwoordelijkheid van het Rijk. In het belang van een goed functionerend VTH-stelsel is die duidelijkheid nodig voor zowel bedrijven, omwonenden als de provincies en omgevingsdiensten.

Wetgeving

Uit de IenW begroting staat dat het kabinet voornemens is de wet aan te passen: als de kwaliteit van de VTH-uitvoering onvoldoende is, kan de staatssecretaris bijsturen. De provincies zijn daar geen voorstander van. De bevoegdheid voor de VTH-taken ligt bij provincies en gemeenten, die de uitvoering bij omgevingsdiensten heeft belegd. Wij roepen de staatssecretaris op om eerst de stelselverantwoordelijkheid helder te definiëren, en de juiste randvoorwaarden te scheppen voor het stelsel, zonder eerst te werken aan een stelselwijziging. Dit is ook in lijn met de aanbevelingen van de commissie van Aartsen.

Extra financiering nodig voor versterking VTH-stelsel

Daarnaast lopen we al langere tijd aan tegen het feit dat er structureel onvoldoende geld is om het VTH-stelsel te versterken. Sommige omgevingsdiensten kunnen niet investeren in de noodzakelijke digitalisering van hun werkzaamheden. Dat belemmert de dagelijkse werkzaamheden en zet hen gelijk op achterstand in vergelijking met collega's elders in het land. Het bemoeilijkt het proces om te zorgen dat alle omgevingsdiensten op 1 april 2026 voldoen aan de gestelde robuustheidscriteria.

Provincies en gemeenten dragen nu € 640 miljoen per jaar bij aan de omgevingsdiensten. Vanuit het Rijk komt er momenteel een aanvulling van € 19,4 miljoen in 2025, die afneemt tot € 17,4 miljoen in 2029. De Rijksbijdrage is bedoeld voor de versterking van het VTH-stelsel. Maar hiermee redden we het niet. Willen we de in gang gezette verbeteringen doorzetten én tegelijk de gewenste uniforme kennis/informatievoorziening opzetten en beheren, dan vraagt dit een eenmalige investering en jaarlijks € 30 miljoen (minimumscenario) tot € 60 miljoen (robuust stelsel) extra van het Rijk.

Wij realiseren ons dat de begrotingsbehandeling van het ministerie voor het komende jaar al is geweest en niet voor een extra bijdrage lijkt te zorgen. Maar dat neemt niet weg dat we verder gaan om het stelsel robuuster te maken. Daar hoort volgens ons een nadere financiële inzet van het Rijk bij. Daarover blijven we graag in gesprek met de staatssecretaris.

Realisme in tijdspad robuustheidseisen van omgevingsdiensten

Wij maken ons zorgen over de beperkte tijd die provincies en partners in de gemeenschappelijke regelingen krijgen om samen met de omgevingsdiensten aan de landelijke robuustheidseisen te voldoen. Wij pleiten voor robuuste taakuitvoering van omgevingsdiensten en vinden dat er realisme moet komen in het tijdspad om dat te bereiken. Het financiële perspectief van gemeenten, gecombineerd met de krappe arbeidsmarkt zorgt ervoor dat gemeenten en provincie samen met de omgevingsdiensten voor een haast onmogelijke opgave staan om dit alles begin 2026 te hebben gerealiseerd. Een deel van de landelijke robuustheidseisen is nieuw. Hiervoor is géén extra geld beschikbaar gesteld. Daarbij bevinden omgevingsdiensten zich in een krappe arbeidsmarkt. Het werven en opleiden van kwalitatief goed personeel kost tijd.

De aangekondigde fusiemaatregel voor omgevingsdiensten in 2026 leidt tot een ongewenst effect van deelnemers aan de Gemeenschappelijk Regeling van de omgevingsdiensten: uit onzekerheid besluiten ze om niet op kort termijn te investeren in de omgevingsdiensten.

Wij pleiten voor meer realisme in het proces naar een robuuste omgevingsdienst. Dit betekent meer tijd en extra financiële armslag voor provincies (en gemeenten) om aan de landelijke robuustheidseisen te voldoen. Ons verzoek is om dit urgente probleem aan te kaarten en te zoeken naar oplossingen die het wel mogelijk maken om het VTH-stelsel op een realistische wijze te verbeteren.